
TÓTH ZSUZSANNA

„Új tudás – műveltséget mindenkinek”

A program keretében meghirdetett pályázatokról

A legnagyobb elismeréssel szeretnék szólni erről a kivételes lehetőségről, s előrebocsátom, hogy a kritikai megjegyzések a tapasztalatok esetleges későbbi felhasználása okán kerültek összegyűjtésre. A program keretében kiírt pályázatok rendkívül sokat segítettek a támogatott művészeti ágaknak, s a pályázók zömének visszajelzései alapján leszögezhetjük, egészében rendkívül hasznos volt. Éppen ezért többek nevében éreztettem csalódottságomat, hogy a jelen, s közeli jövőnkben nem mutatkozik egy hasonló kaliberű pályázati csomag meghirdetésének lehetősége.

Röviden a történetről

Az akkor még OKM néven működő kultuszminisztérium 2008-ban kezdte tervezni azt a támogatási formát, pályázati csomagot, amelyet aztán 2009-ben hirdetett meg, „*Új tudás – műveltséget mindenkinek*” elnevezéssel. Nagy örömkre szolgált, hogy – a folyamatosan, megbízhatóan működő munkakapcsolatoknak köszönhetően – az MMIKL szakmai munkatársai részt vehettek a tervezési fázisban, és bizonyos területeken alkalmunk nyílt bevonni a tervezés folyamatába a szakmai civil szervezetek képviselőit is.

A folyamat egésze kicsit elhúzódott. A sok jóakarát időnként beleveszett a bürokrácia, ha nem is útvesztőibe, de labirintusába – kicsit minden lassabban történt, mint reméltük, mint remélték a pályázók, akik nagy örömmel fogadták a kivételes pályázati lehetőséget.

Elmondhatjuk, hogy sokan pályáztak – de nem minden témában egyenletesen, és nem mindenütt elegendően. Volt, ahol sokkal nagyobbak voltak elvárásaink, néhol kifejezetten dömpingre számítottunk – ám ehhez képest kevesen adtak be terveket. A legfőbb tanulságok egyike, hogy ezeket a jelenségeket érdemes volna elemezni, esetleges további kiírások alapjához összegezni.

És most jöjjenek a pusztán tények, lássuk, milyen folyamat részesei voltunk, s lássuk, mi mindent és milyen összegekkel kívánt a kulturális tárca támogatni, ehhez képest mennyi pályázat érkezett az egyes altémákra, és mennyi támogatás lett kiosztva. (Az összes altéma vonatkozó számait részletesen, terjedelmi

okokból nem áll módunkban közölni. Az érdeklődők megtalálhatják az alábbi helyen: www.muveszeti.mmikl.hu)

A folyamat közreműködő szereplői:

OKM Közművelődési Főosztály (valamint az OKM szakmai, pénzügyi és jogi osztályai);

OKM Művészeti Főosztály;

MMIKL Művészeti Programok Főosztálya

– tervek, egyeztetések, kiírások, döntések, lebonyolítás, elszámoltatás;

MMIKL Gazdasági Igazgatóság;

részlegesen az MMIKL Regionális Programok Főosztálya;

az előkészítésben civil szakmai szervezetek.

Az együttműködés

- folyamatos volt az OKM Közművelődési Főosztálya és az MMIKL MPF között;

- az MMIKL-en belül több részleg között (rendkívül nagy adminisztrációt kellett végigkísérnünk);

- a pályázókkal a tájékoztatás és információadás szintjén, majd az elszámoltatás időszakában (folyamatos e-mail és telefon-szolgálat);

- a monitoringozott pályázatoknál a helyszíneken is.

A folyamat **2008**-ban kezdődött, és **2010** végén ért véget! November végén kaptuk meg az elszámolásokat elfogadó leveleket a minisztériumtól.

A támogatott területek – avagy a kiírt pályázati altémák (zárójelben az intézeti azonosítók, támogatott pályázatok száma – összeg):

kórusművészet

- Beavató zenei koncertek (BEAZEN – *meghívásos* 3 db – 29 millió Ft)

- Az amatőr kórusmozgalom támogatása (KOR-1 – 178 db – 70 millió Ft)

- Hazai kórusfesztiválok, versenyek támogatása (KMH – *meghívásos* – 9 db – 40 millió Ft)

- – Amatőr kórusok nemzetközi versenyeken való részvételének támogatása (KOR-2 – 23 db – 16.2 millió Ft)

- Az amatőr kórusművészet fejlesztése – képzések, továbbképzések támogatása

- (KOR-KÉPZ – *meghívásos* – 3 db – 5.1 millió Ft)

színházi

- Amatőr színházi produkciók támogatása (SZJ-1 – 86 db – 14.5 millió Ft)
- Régiós gyermek- és diákszínházi találkozók (SZJ-2 – 28 db – 16.5 millió Ft)
- Színházi szakmai rendezői képzés kistérségi központokban
- (SZJ-3 – 8 db – 7.05 millió Ft)
- Színházi technikai fejlesztés – az amatőr színházi feltételeinek javítása technikai eszközök beszerzésével (SZJ-4 – 51 db – 32.8 millió Ft)
- Az iskolai színházi marketingje és dokumentálása (SZJ-5 – 11 db – 13.7 millió Ft)
- Amatőr színházzal foglalkozó civil szervezetek támogatása (SZJ-CIV – 5 db – 5 millió Ft)
- Színházi nevelési programokat megvalósító drámapedagógiai műhelyek és színházi nevelési programokat befogadó szakmai központok működésének támogatására
- (SZINEV – 14 db – 19 millió Ft)

Színházi

- Színházi produkciók tájoltatása (T – 102 db – 96.03 millió Ft)
- Pályázat művelődési intézmények kínálatának bővítésére határon túli magyar hivatásos színház- és néptáncművészeti programokkal (VEN – 19 db – 28.8 millió Ft)

Egyéb művészeti témák

- Irodalmi karaván (IRKA – 12 db – 9.6 millió Ft)
- Művelődési intézmények kínálatának bővítésére határon túli magyar képző-, ipar-, és fotóművészeti, illetve filmszakmai programokkal (KEPZO – 18 db – 17.62 millió Ft)
- A határ menti régiók művelődési intézményeinek együttműködésében megvalósuló közművelődési programok támogatása (HME – 21 db – 9.6 M Ft)
- Pályázat művelődési intézmények kínálatának bővítésére felhasználó-képzési, elektronikus könyvtárhasználati, ismeretterjesztő jellegű és szakmai programokkal
- (– *meghívásos* – 1 db – 6.65 millió Ft)

A számokról

Az összes meghirdetett téma: 18

A beérkezett pályázatok száma összesen: 823 db

A támogatott pályázatok száma: 583 db

A beérkezett támogatási igény: 919 008 233 Ft

Meghirdetett támogatási keret összeg: 526 100 000 Ft

A kiosztott támogatás: 437 183 000 Ft* (főként a színházi tájékoztató programból adódó különbség)

Az Intézetten keresztül kiosztott támogatás: 421 383 000 Ft** (OKM intézmények közvetlenül)

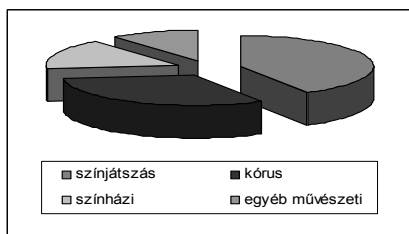
A beérkezett és támogatott pályázatok aránya az egyes témakörök összesítésében:

Kórusművészet: 259/216 db

Színházi: 131/121 db

Színházi: 131/121 db

Egyéb művészeti: 90/43 db

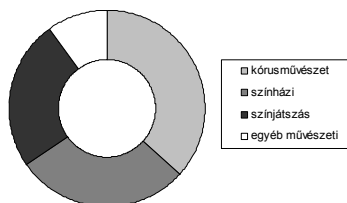
Az egyes tématerületek támogatási összegei:

Kórusművészet: 160 300 eFt

Színházi: 124 863 eFt

Színházi: 124 863 eFt

Egyéb művészeti: 43 470 eFt

Lemondott pályázatok (szerződéskötés előtt, pénzátadás nélkül)

Kor-1-15-113/ea09	100e	SZJ-3-01-007/km09	900e
Kor-2-05-004/em09	300e	SZJ-1-16-018/da	150e
T-07-01/kd09	205e	SZJ-1-07-023/kd09	350e
VEN-09-SRB/2009	2 000e	SZJ-1-11-039/kd09	200e
SZJ-3-18-006/nyd09	1 000e	SzJ-1-01-069/km09	100e
		Összesen:	5 905 000 Ft

Meg nem valósított pályázatok (szerződéskötés utáni visszautalás)

Kor-2-09-020/ea09 500e

Kor-2-05-024/em09 500e

SZJ-1-13-067/km09 100e

SZJ-1-14-096/dd09 100e

Összesen: 1 200 000 Ft

Az Intézet feladatai

A fenti pályázatok lebonyolításában az MMIKL Művészeti Programok Főosztályának érintett munkatársaira (sajnos, nem egyenletesen oszlottak meg a terhek) és a Gazdasági Igazgatóságra rendkívül nagy mennyiségű munka hárult. Ki kell emelni, hogy a munkatársak egyáltalán nem pályázatási szakemberek, a feladat tökéletesen új volt számunkra, és az ismeretlen terepen az elvárhatóhoz képest lelkiismeretes, nagyszerű munkát végeztek.

Előre kell bocsátani, hogy némely pályázatnak csupán a szerződéskötésig viseltük gondját, az már az OKM feladata volt (saját intézmények). A pályázatok közül néhányat megvalósítás nélkül lemondtak (határidő-csúszás, a felelős távozása, későn érkezett támogatás, a rendezvény elmaradt stb., különféle okokból). Akadt pályázat, amelyet a pénz átutalása ellenére nem valósítottak meg – és ezek között volt olyan, ahol többször meg kellett keresnünk a pályázót, míg lemondó nyilatkozatát megkaptuk és a támogatási összeget visszautalta.

Az intézeti munka fázisai

Pályázati felhívások elkészítésében való részvétel a minisztériumi megbízás alapján

- téma és szöveg-egyeztetések,
- a pályázatok meghirdetése (belső csatornákon keresztül is),
- szerződéskötés előkészítése a minisztériummal.

A pályázatok befogadása és feldolgozása

- érkeztetés, feldolgozás,
- az adatlapok táblázati felvezetése,
- felhívás hiánypótlásra,
- a nyilvántartás folyamatos vezetése és figyelemmel kísérése.

A pályázatok értékelése

• kuratóriumi döntés előkészítése (egyeztetés az értékelő bizottsági tagokkal, megbízásaik, szerződéseik előkészítése),

• a kuratóriumi ülés és döntés megszervezése, lebonyolítása, jegyzőkönyvek elkészítése.

A pályázók értesítése

- nyert, nem nyert listák a minisztériumnak,
- értesítőlevelek a pályázóknak.

A szerződésekhez szükséges

- mellékletek elkészítése és postázása,
- a mellékletek visszaérkezése és feldolgozása,
- hiánypótlások bekérése, korrekciói – kapcsolatfelvétel a pályázókkal.

A szerződések

- általános előkészítése a Gazdasági Igazgatósággal történt konzultációk során,
- az egyes pályázati szerződések előkészítése,
- a mellékletek beérkezése után postázásuk.

A szerződések befogadása

- ha szükséges, korrekciók,
- a Gazdasági Igazgatóság felé történő előkészítésük és átadásuk,
- az átutalások figyelemmel kísérése.

Folyamatos kapcsolattartás a pályázókkal

- tanácsadás, eligazítás, türelemre-intés.

Monitoringozás (helyszíni szakmai ellenőrzés)

A pályázatok elszámolásának beérkeztetése

- a szakmai és pénzügyi ellenőrzés dokumentumainak elkészítése,
- a pályázatok szakmai értékelése, feldolgozása,
- a pénzügyi elszámolás segítése (e-mail, telefon, hiánypótlások bekérése, felszólítások),
- ismételt felszólítások a hiánypótlásokra.

A pályázati beszámolókat elfogadó és lezáró értesítések, az inkasszót feloldó levelek elkészítése, kiküldése.

Szakmai beszámolók elkészítés altémák szerint, benyújtása a minisztérium felé.

Hiánypótlások.

Általánosságban és összegezve feladatunk volt

- a beérkezett közel kilencszáz pályázat összes adminisztrációja,
- operatív tevékenységek, fénymásolások, borítékcímzések, táblázatkezelés stb.,
- rengeteg élő kapcsolattartás, e-mail és telefon a pályázókkal, a minisztériummal és intézeten belül,
- folyamatos figyelem... (közben a meglévő és betervezett *intézeti szakmai* feladatok végzése, a saját szakterületek gondozása).

Elmondható, hogy az alapoktól gondoztuk a pályázati folyamatot, a javaslattételtől a témákat illetően, az adattáblázatok kialakításán és a segédanyagok megformálásán, a minisztériummal való kapcsolattartáson túl a végső zárásig. A folyamatos együttműködés a minisztériummal, illetve az Intézet munkatársaival többféle módon megnyilvánult, és elfogadhatóan zajlott. Részt vettünk a szak-

mai ellenőrzés egységesítésében, a pénzügyi elő-ellenőrzésben, segédkeztünk a pénzügyi ellenőrök munkájában, az elfogadó-levelek elkészítésében, kiküldésében – stb.

***Tanulságok tömören** (amelyeket talán nem felesleges összesíteni, bár mivel nincs következő pályázati csomag kilátásban, nem lehet gyakorlatban is hasznosítani).*

Pozitívumok

- régen látott nagyságú támogatási összeg,
- egyeztetési lehetőségek az előkészítés során,
- nagy társadalmi háttérű művészeti aktivitások támogatása (sok-sok önkéntes munka a háttérben), pozitív jelzés a tevékenységet gyakorlók felé,
- fejlesztési lehetőségek, szakmai sikerek elősegítése, így a folytatásra való biztatás,
- új pályázók aktivizálása,
- rövid távú célok megvalósítása (viszonylagos rugalmasság),
- értékes és nagy hozamú humán „befektetés”,
- a támogatás költségvetési sorokként jelent meg, talán emlékeztető lesz!(!)

Negatívumok

- minden csúszott (kiírás, értesítés, szerződés, támogatás, elszámolás),
- az „első pályázók” tapasztalatlanságából adódó gondok (voltak szép számmal gyenge és hiányos pályázatok),
- a rengeteg adminisztráció (hatalmas mennyiségű papír...),
- a változások (a pályázó címe, munkatárs csere stb.) bejelentésének elmulasztása,
- a pénzügyi beszámoló nehézségei (pl.: jogcím-értelmezések),
- a folytatás hiánya!!!

A kiíró figyelmébe ajánlható – a jövő érdekében

- a kiírások megfogalmazását még pontosabban kell végezni ,
- a jogcímelek kiírását az élethez kéne végre igazítani!!!,
- figyelembe kell venni a pályázói kör szakmai specifikumait, vagyis pl. a tanévhez hangolni a megvalósítást, de a beszámolás időszakát is!,
- nem lehet késlekedni a kiírások közzétételével (vagy a közzétételtől kell számítani a határidőket!) – nyári megjelenési időpont bizonyos pályázói köröket nehéz helyzetbe hoz,
- nem csúszhat bele a szerződéskötés és a pénzáttalás az eredetileg tervezett megvalósítási időszakba!,

- nem csupán megkövetelni kell a határidők betartását, de be is kell tartani...

- erősen megfontolandó az önrész kérdése és elszámolási mikéntje.

A lebonyolító okulásai

- nem voltunk (tapasztalatok hiányában) kellően készek erre a feladatra, az elején „túlbiztosítások” történtek,

- a gazdasági igazgatósággal csak folyamatosan csiszolódtunk össze (több ízben csak utólag lettünk okosak),

- jobban előkészített a beszámolókat – statisztikailag elemezhető adatokat – kell bekérni,

- minőségbiztosítási kritériumokat előírni, egyszerű feldolgozhatósági módban...

- mivel nem vagyunk egyformák, csúsztak be apró hibák – de megoldottuk!

Eredmények

Az eredményeket egyáltalán nem könnyű összegezni, hiszen nagyon szerteágazó, sokféle jelentőséggel bíró tevékenységek, rendezvények valósultak meg, s erősödtek meg pusztán azáltal, hogy a folyamatos munka biztosított volt.

Kollegáim, Zádori Judit és Kiss László részletekbe menően írtak az általuk gondozott pályázati csomagokról; a kórusművészet támogatásának eredményeiről – illetve a megvalósult programokról, külföldi fesztivál-szereplésekről, CD-kről, műsorfüzetekről; és a színházi tájolásos programról, amelynek keretében az ország nagyon sok településére jutott el értékes színházi előadás, közöttük hátrányos helyzetűekre is. Ezek az összegzések külön olvashatók.

Ennek dacára – és ezen összefoglaló teljessége kedvéért – azért érdemes egy kis statisztika-félét készítenünk. (Az összesítéshez Kiss László és Zádori Judit szakmai beszámolóját is felhasználtam. Köszönet érte.)

Kórusművészet

A meghívásos alapon támogatott *beavató zenei koncertek* a Filharmóniák szervezésében – az ifjúság számára szinte egyedüli zene-közvetítők – az ország egész területét lefedve, 18 megyében, közel 50 településen, 400 fölötti hangversenyszámmal valósultak meg, így minimum 50 ezer gyerekhez jutottak el. Komolyzenei és könnyedebb hangvételű (pl. énekelt verses) előadásokkal egyaránt népszerűsítették a zenét. Ha és amennyiben ez a tevékenység a jövőben nem kapna elegendő támogatást, a zenei nevelés olyan mértékben sérülne, amelyet nehéz volna helyrehozni.

Ugyancsak meghívásos jelleggel támogatta a program a hazai szervezésű, kiemelkedő *nemzetközi találkozókat*. Ennek a kilenc rendezvénynek, amelyen összességében közel száz kórus lépett fel, jelentősége messze túlmutat a szűken

értelmezett kórusmozgalmon. A találkozókra érkezett kórusok számára ez megmutatkozási lehetőség, tapasztalatcsere; ám egyúttal magyarországi imázs-növelés, turisztikai vonzerő – a kapcsolatépítésekkel további kapukat nyithat meg hazai kórusok előtt.

A kórusművészet általános támogatásában sokszor egészen kicsi összegek is megjelentek, és a beszámolók alapján elmondható, hogy a közel kétszáz támogatott pályázat minimum kétszer annyi kórus-hangversenyt jelent; a rendezvények között szép számmal akadnak nagyszabású regionális találkozók, fontos minősítő versenyek, amelyek segítik életben tartani és vonzóvá tenni a tevékenységet, és a kórusok saját ünnepeit jelentő rendezvények.

A közönség létszámát ezen alkalmakon nehéz megsaccolni – tanulság, hogy a szakmai beszámoló kérdéseit pontos és feldolgozható adatformákkal kell kérni – de a résztvevők száma minden bizonnyal több ezer fő. Ez pedig örömmel tölthet el mindenkit, aki a tevékenység támogatói között van.

Színházi

Az „Új tudás” pályázati csomagba került idén a színházak tájolását, illetve a határon túli színházak vendégjátékait segítő támogatási keret. Legnagyobb sajnálatra, valószínűsíthetően az időpont okán, nem érkezett be a várt számú pályázat, s ugyancsak nem használták eléggé pályázóink az OKM által felkínált ajánlati listát. (Ezt szakmailag rendkívül hasznosnak ítéltük volna.) Így is óriási eredmény, hogy a pályázati támogatás segítségével az ország 96 településén, 269 településről érkező nézőkhöz, akiknek a száma megközelítette a 95 ezret (!) jutottak el színházi előadások. Ezen alkalmakon 94 színházi társulat szerepelt, közülük 63 egy előadással, 31 két vagy több előadással, összesen 186 előadással. (A társulatok listája, előadásaik műfaji megoszlása megérdemelne egy misét.)

A határon túli színházak vendégjátékai színesítették a kínálatot, és erősítették a hazai és határon túli magyar nyelvű színházak kapcsolatrendszerét. A Magyarországon vendégszereplő színházi társulatok, táncegyüttesek több mint ötven helyszínen összesen 75 előadást tartottak. Sajnálatos, hogy az ügymenet elhúzódása miatt a zavartalan lebonyolítás elé időnként akadályok gördültek. Mindazonáltal úgy véljük, hogy a vendégjátékok mindenféle értelemben pozitív eredményeket hoztak.

Egyéb művészeti

Ugyancsak rendkívül népszerűek voltak a határ menti együttműködések szorgalmazó, határon túli és magyarországi irodalmi műhelyek vándorlását segítő, vagy éppen a filmes programokat és képzőművészeti kiállítások megvalósítását szorgalmazó, támogató pályázatok (KÉPZŐ) is. Utóbbi keretében hat pályázó

szervezet magyarországi székhelyű intézmény, illetve társaság, tizenkettő pedig határon túli magyar képző-, ipar- és fotóművészeti, illetve filmes műhely. A bemutatkozó képző- és fotóművészeti műhelyek magas színvonalon reprezentálták a Kárpát-medence vizuális művészetét.

Ebben a csomagban a határon túli magyar írócsoportok, irodalmi műhelyek felolvasó körútjainak, irodalmi rendezvény-sorozatainak megszervezésére és lebonyolítására kiírt pályázat (IRKA) tekinthető legsikeresebbnek. Jelentős határon túli irodalmi műhelyek, reprezentatív képviselői, kiváló személyiségek vettek részt a „Karaván” munkájában, mutatkoztak be a hazai közönség előtt. Jelentősnek nevezhető a pályázók azon törekvése is, hogy a Kárpát-medencei irodalmi körök együttműködése megvalósuljon. A magyarországi pályázó szervezetek is példamutatóan és eredményesen valósították meg vállalt feladataikat.

A határ menti régiók művelődési intézményeinek együttműködésében megvalósuló közművelődési programok támogatására kiírt pályázat (HME) keretében új kulturális- közművelődési kapcsolatok születtek a határ menti régiók művelődési intézményei között, illetve a meglévők megerősödtek. A huszonegy nyertes pályázó közel száz programot valósított meg, amelyen több tízezer látogató vett részt.

Színjászó

A színjátszás témaköreiben sok pályázat érkezett. Az első kategória (SZJ-1) a folyamatos munkát és új produkciók létrehozását támogatta. A beérkezett 161 pályázat felét támogatták, (86 db) átlagosan közel 170 ezer forinttal. (Ez csupán statisztikai szám, sok-sok 100 ezres támogatás akadt, s néhány nagyobb, de szinte kivétel nélkül 400e alatt.) A pályázók a kiíró szándéka szerint használták fel az – általában nem nagy összegű – támogatási összegeket.

A szakmai beszámolókat áttekintve megállapítható, hogy *új produkció létrehozása* – s ezáltal a csoportok fenntartása, működtetése – volt a pályázók zömének. Ezen belül értelemszerűen a *díszlet-jelmez költségekre* használták fel legtöbbször az összegeket.

Ez utóbbi tevékenységgel már meglévő produkciók felújítását, jelmez-frisítését is meg tudták oldani. A díszletkészítés kapcsán merült fel a legtöbbször a *szolgáltatási* (készíttetési) *díjak* igénye, amelyekre a kiírás konkrét engedélyt nem adott. Az új produkciók között a legkülönbözőbb műfajú darabok szerepelnek, kortárs magyar dráma bemutatójától a korabeli iskoladramán keresztül az interaktív meseelőadásig. Rendkívül elenyésző volt ugyanakkor a bábos produkciók támogatására irányuló igény, ez is jelzi, hogy ha nem vigyázunk, a báb lassan – jelentős pedagógiai hozadéka ellenére – kikopik az iskolai színjátszás formái közül. Éppen ezért találok nagyon fontosnak ezt a támogatást, hiszen értékes pedagógiai eszköz, és kifejezési mód lett általa megerősítve. A korosz-

tályi megosztás is nagy szórású; a támogatott pályázati csoportok az általános iskolai korosztálytól az egyetemistákig megtalálhatók.

Meglehetősen népszerűek a musicalek. Itt, valamint a mozgásszínházi előadásoknál (kevés ilyen volt) találkoztunk a *korrepetitor*, *ének- és tánctanár* alkalmazásának igényével.

Szinte egyáltalán nem találkoztunk viszont *jogdíj* igénnyel, s a *zenei anyagok készítésének költségeit* majdnem kizárólagosan a *zenei alapok* készítésének költségeivel azonosították a pályázók.

Egy esetben a működési költség (a támogatás 20%) terembérletre fordított.

Több pályázó jelezte, hogy ez a jogcím nagyon hiányzott a kiírásból, hiszen a legtöbben már kénytelenek próbatermet, vagy előadásaikhoz színháztermet bérelni!

Megállapítható, hogy a gyerekszínházban még nem – a kiírás szellemében közoktatási és közművelődési intézmények körülbelül egyforma súllyal pályáztak –, de a diákszínházban, egyetemi színházban csoportjai többnyire már bírnak önálló jogi formával, illetve a létezésüknek már nem feltétlenül intézményhez kötött a háttere.

A pályázati célok között – elenyésző számmal ugyan, de megjelent az idegen nyelvű színház csoportok (angol, német, francia – az országos versenyek kihívásai szerint) támogatásának igénye, mint ahogy egy speciális esetben kifejezetten hátrányos helyzetű, roma fiatalokat kívántak a színház eszközeivel nevelni.

A pályázók általában tágabban fogalmazták meg céljaikat, melyek között szerepelt a *fesztiválokra való részvételre felkészülés* támogatása, a csoport életben tartásának igénye, a munka fejleszthetőségének igénye. Jelen altéma keretei között számottevő *eszközbeszerésre* nem került sor, elvértve egy-egy kísértékű CD-lejátszó, fényképezőgép (a produkciók rögzítéséhez).

Elmondható, hogy a támogatás a gyermek-, diák-, illetve egyetemi színház fejlesztését eredményesen szolgálta. A pályázók többsége *rendkívül hálásan* fogadta a támogatás lehetőségét és jól éltek vele. Hatását tekintve *különösen hatékony* mondható a sokszor egészen kis összegű támogatás, hiszen a létrehozott előadásokat nem csupán egyetlen alkalommal mutatták be a csoportok, hanem többször, fesztiválokra és hazai közönség előtt is.

Az SZJ-2-es pályázati támogatás segítségével a kiíró szándékai szerinti rendezvények valósultak meg. A gyerek-, diák- és egyetemi színházszók találkozó között nagy hagyományú rendezvények éppen úgy előfordultak, mint újak.

A résztvevői kör – értelemszerűen – a korosztály színházszói közül került ki. A fesztiválok a legtöbb esetben – sajnálatos módon – nem vonzanak nagy városi

közönséget, ám különösen a gyermek a korosztály miatt a kísérők, szülők, nagyszülők, rokonok szép számmal jelennek meg a nézőtérben. A 28 megvalósult rendezvényre átlagosan 1,5 napot, naponta 15 csoportot számolva (a szórás nyilván egészen nagy!), 10 fős létszámmal, 6300 főt eredményez. A hozzájuk csapódó nézőszám legalább ugyanennyi, s mivel egymást is megnézik, vagyis valamennyien nézőként is megjelennek – elmondhatjuk, hogy *megközelítően 20 ezer érintett szereplője* van a támogatott rendezvényeknek.

A dolog természetesen nem számai miatt érdekes. Hiszen ha csupán a legnagyobb rendezvényeket tekintjük, akkor azt mondhatjuk, hogy a színjátszás folyamatos életben tartását szolgálják, megmérettetési alkalmakat és kihívást jelentve a résztvevőknek. A gyermek és diák színjátszók szinte valamennyi iskolában jelen vannak, s amíg lesznek találkozók, lesz miért dolgozniuk a csoportoknak. Az egyetemisták pedig egyre inkább felfedezik, ha másért nem, tudáskompetencia-növelés céljából a színjátszást, mint az önfejlesztés, a kommunikációs képességek fejlesztésének egyik lehetséges eszközét. (No, meg a színház-szerelem!)

A támogatásnak köszönhetően *28 nagy- és kisebb rendezvény* valósult meg, a hagyományos gyerekszínházi találkozótól egyetemi színpadi találkozókig, kistélepléseken és nagyvárosokban. A támogatás segítségével *értékes folyamatokat* lehetett továbbéltetni, s teret kaptak új kezdeményezések, amelyek egy régióban fejttettek ki jelentős hatást.

Az SZJ-3-as pályázati altéma célja az évek (évtizedek) óta felemlgetett oktatási hiátus, a színjátszó rendezői képzésben mutatkozó lukak befoldozása volt. Ennek ellenére sem az érdeklődés, sem a megvalósulás nem igazolta várakozásainkat – miközben változatlanul úgy gondoljuk (a színjátszás civil szervezeteinek képviselőivel, szakembereivel, mentoraival egyetértésben), hogy a képzésekre nagy szükség volna.

A kiírók a téma fontosságára való tekintettel *22 millió* forintban határozták meg a keretet. Amint már említettem, kevés pályázó volt (valójában minden megyében meg lehetett volna hirdetni) – és *az összes beérkezett igény nem érte el a 10 millió forintot*. Így a Bíráló Bizottság, megvizsgálva és összevetve az egyes pályázók költségterveit, noha akceptálta mind a nyolc érvényes pályázó terveit, összesen 7 050 000 Ft támogatás kiosztásáról döntött.

Sajnálatos módon ebben a körben két támogatásról lemondó intézmény is akadt. A szombathelyi MMIK arról számolt be, hogy a pedagógusok – többnyire ők voltak a célközönség – rendkívül leterheltek, és az alacsony képzési költségek ellenére sem vállalkoztak kellő számban a 120 órás (viszonylag sűrű) elfoglaltságot jelentő tanfolyamra. A másik pályázat (Budapest) lemondása egy sajnálatos személycsere miatt történt. A pályázatot megíró, beadó és a képzés

mellett elkötelezett kolléga rendkívül rövid idő múlva távozott az intézményből, és nem volt kinek átadja a szervezést.

Ugyanakkor a legtöbb helyszínről rendkívül pozitív visszajelzések érkeztek, több olyan helyszín is akadt, ahol képzést non-formálisan tovább kívánják vinni, és rendszeres találkozókat, kvázi továbbképzéseket szerveznek a végzett hallgatóknak.

Az SZJ-4-es pályázati altéma célja, vagyis a színjátszó csoportok technikájának fejlesztése, hosszú idő óta hiányzó pályázati lehetőség. Ezt igazolta a meglehetősen nagyszámú érdeklődés is. A témában 91 db pályázat érkezett be, összesen *142 757 573 Ft támogatási igénnyel*, ami átlagosan *1 579 753 Ft* igényt jelent.

A támogatott pályázatok száma ehhez képest mindössze 51 db – mivel a keret szűkössége miatt az Értékelő Bizottság rendkívül körültekintően és szigorúan elemezte a pályázatokat. Az eredeti *28 500 000 Ft-os* keretet sikerült az SZJ-5-ös pályázati keretről átcsoportosítva kicsit megnövelni, s így *32 800 000 Ft* támogatás talált gazdára.

A pályázói kedvet nagymértékben csökkentette, hogy a támogatási összegek átutalása sokat késett, a bekért árajánlatok időközben érvényüket veszítették. Nem véletlen, hogy ebben az altémában központi engedélyt kellett kérni a hátridő módosításra is. Ez többnyire azt eredményezte, hogy sok esetben az évváltás és az adóváltozások miatt, a támogatási összeg kevesebbet ért – vagyis az eredeti tervekhez képest kevesebb technikai eszköz megvásárlását tette lehetővé.

A pályázatban szereplő a színházi technikai eszközökön belül főként a hang- és fénytechnikára irányultak. A fénytechnikánál főként a mobil eszközöket keresték, részesítették előnyben, amelyek más csoportok számára akár kölcsönözhetőek is, vagyis *nem csupán egyetlen* színjátszó csoport gondjait oldják meg.

Ugyancsak népszerűek voltak a mobil hangtechnikai eszközök, amelyek megfelelően javítják az előadások technikai hátterét a különböző fellépések alkalmával. Több pályázat irányult több csoport együttes technikai fejlesztésére, s nagy örömeinkre kifejezetten nemzetiségi csoportok is adtak be pályázatot. A kulturális sokszínűség jegyében igen öröndetes, ha ezek a csoportok is jobb körülmények között mutakozhatnak meg.

Fontosnak, és hatásában hatványozónak tartottuk az olyan helyszínek pályázatait, amelyek rendszeresen biztosítanak fellépést – mintegy befogadó színházi térként – a különböző színjátszó együtteseknek. Több alkalommal érzékeltek, hogy már kis fejlesztés is nagy eredményeket akumulál – különösen a hátrányos helyzetű, forráshiányos térségekben.

Az egyik legfontosabb eredmény, hogy *pályázatunk termékenyítőleg* hatott a színjátszók gondolkodásmódjára is, s innovációkat indított; több pályázó tervezi, hogy a kölcsönözhető, más számára is használható mobil technikai eszközök használatának *gyakorlati* tapasztalatait a térségben dolgozó színházi csoportvezetőkkel „workshop” keretében megosztja. Ezen programok célja a technika gyakorlati használatának megismerése mellett, elsősorban a fény- és hangtechnika színházi használatának színpadi, színházművészeti hatásainak felismertetése, s az érdemi (vagyis a célnak, szándéknak, elvárt hatásnak és a színházi törvényszerűségeknek is megfelelő) használat lehetőségeinek feltárása. Ezek a programok egyúttal jó lehetőséget kínálnak a helyi színházi szakmai műhelyek kapcsolatainak kiszélesítésére, az önállóként működő iskolai csoportok munkájának kölcsönös segítésére, a színházművészeti, szakmai ismeretek bővítésére, fejlesztésére.

(Ezek távlati célként kerültek megfogalmazásra, amelyeket a pályázati beszámoló elkészítéséig lehetetlen lett volna megvalósítani. Reméljük, a későbbiekben megvalósulnak.)

A technikai fejlesztést célzó támogatás 51 pályázón keresztül legalább háromszor annyi színjátszó csoport fejlődését szolgálta, lehetővé téve, hogy korszerűbb eszközökkel jobb minőségű előadásokat hozzanak létre. Minden pályázat közvetve vagy közvetlenül szolgálta az adott település más közösségeit is, különösen akkor, amikor a technikai berendezések a közösségi helyszíneken lettek elhelyezve.

Az SZJ-5-ös pályázati altéma az iskolai színjátszás marketingjét, dokumentálását tűzte ki célul, mivel a kiírók úgy vélték – ahogy ez sajnálatos módon más művészeti területeken is előfordul, hogy napjainkban nem kap megfelelő hangsúlyt a médiában színjátszás, mint művészeti aktivitás. Anyagi források híján sokszor még a létrejött produkciók és eredmények dokumentálása sem megfelelő. Sajnálatos módon a várt érdeklődés elmaradt a témában – és túlnyomórészt nem a média oldaláról érkeztek a pályázók. Öröndetes viszont, hogy úgy tűnik, egyre többen képesek meglátni az efféle lehetőségeket, és saját csoportjuk bemutatásán keresztül irányítani fénysugarat a diákszínjátszás fontosságára.

A megvalósult pályázatok ez utóbbit igazolják.

A szakmai beszámolókból kirajzolódó képet rendkívül színessé és figyelemreméltóvá teszi az a sokórás hang- és filmanyag, amelyet a pályázók csatoltak. Feldolgozásukra érdemes volna figyelmet fordítani. (Ez nem csupán ennél a pályázatnál jelentkezik, de itt a legdominánsabb, hiszen itt rádiós és televíziós megjelenésekről van szó.)

A konkrét eredményekről:

Négy különböző terjedelmű, összesen 105 perc mozgókép, ezek mellett 60 órányi készre vágott anyag készült a *győri színjátszás* népszerűsítésére.

A *Tilos Rádióban* 9 adás hangzott el, a *Civil Rádió* „*Diák Hamlet*” címmel indított rendszeres műsort, a *Miskolc Televízió* „*Manézs*” c. 11 epizódos műsora országos figyelemre is számot tarthatna, ugyancsak figyelemreméltó a zalaegerszegi helyi televízió műsorfolyama is.

Két színjátszó csoport népszerűsítése folyt a helyi, *mindszenti televízióban*, rádióban; s a *Zemplén Tv* által készített és sugárzott anyag is egy csoport életének bemutatásával népszerűsíti a tevékenységet. A *Nyírbátori Helyi Televízió* és a *Mátészalkai MI Televízió* által sugárzott *Szín-Tér* kulturális magazinműsor a gyermekszínházak és a gyermekszínházi népszerűsítést szolgálta. Példaértékű megvalósítás volt a *Rádió Egerben* elhangzó *Pódium* című adás, valamint a *Szín-játszók* című TV-magazinműsor a helyi televízióban, nyomtatott média-reklámokkal. Négy diákszínházi magazinműsor készült és került adásba a *Pécsi Televízióban* is – a támogatás segítségével.

Széleskörű, országos lefedettségű sugárzást egy pályázó biztosított, a *Magyar Televízióban* és a *Versrádióban* jelentek meg anyagai.

Összességében megállapítható, hogy ez a pályázati altéma is hatékony segítséget jelentett a színjátszók számára, még ha újszerűsége el is ijesztette kissé a pályázókat. Ám érdemes megjegyezni, hogy akik „belekóstoltak”, nagyon várnák a folytatást

A SZINEV kódú pályázati altéma a színházi nevelési társulatok támogatására, illetve a színházi nevelés ilyen irányú fejlesztésére szolgált. Erre a célra eddig különböző minisztériumi forrásokat biztosítottak, ebbe a csomagba, mondhatni „rokonsági” áttétekkel kerültek.

A támogatottak között két kiemelt, tartalmilag rendkívül igényes, meghatározó műhely (*Káva Kulturális Műhely* és *Kerekasztal Színházi Nevelési Központ*), illetve egy, a gyerekszínházi fellegvárának is tekinthető befogadó intézmény (*Marczibányi téri Művelődési Központ*) nyert el az átlagnál jelentősebb támogatást. A fenti csoportok és központ működésének köszönhető, hogy a színházi nevelési tevékenység egyre nagyobb teret nyer hazánkban. A pedagógusok (és más érdeklődők) egyre jobban hisznek az előadások kivételes nevelő erejében, s az ezzel foglalkozó csoportok száma is örömdetesesen növekszik. Jelen pályázati támogatások újabb lendületet adtak a munkának, s reméljük, hogy a folytatás sem marad el.

A hagyományosan támogatott műhelyek és befogadói helyszínek mellett lehetőség nyílt a kevésbé ismert, vagy éppen a színházi nevelés eszközeit most alkalmazni kezdő pályázók támogatására is.

Megállapítható, hogy ez a pályázati altéma is hatékony segítséget jelentett a színházi nevelési csoportok számára, s az is, hogy – mondhatni a társadalmi felelősségvállalás jegyében – a feldolgozott témák között túlnyomórészt olyan fontos kérdések szerepelnek, mint a tolerancia, a másság, az együttélés.

A pályázatokból sajnálatos módon nem mindig sikerült az „adatbányászás” kellő mélységig, sokszor nem egyértelműen jelölik meg az alkalmakat, főként nem a nézőszámot. Tanulság lehet a jövőre nézve; egyértelműen közölni kell a pályázókkal, hogy a szakmai beszámolóban ilyen irányú pontos adatközlést várunk el.

A SZJ-CIV pályázati altéma a hazánkban működő, országos hatókörű civil szakmai szervezetek működésének támogatását, célozta meg.

A pályázaton eredményes *öt szervezet* a szakterület legjobban működő és leghatékonyabb szövetsége illetve egyesülete. Szakmai beszámolójuk sajnálatos módon nem tükrözte tökéletes hívséggel azt a színes és áldozatos munkát, amelyet végeznek, s amelyet nehéz is összefoglalni.

S bár megjelenik a tartalmi gazdagság, a kifejtés több esetben meglehetősen hiányos. A szervezetekkel fennálló tartós és jó munkakapcsolatunk alapján, és az együttműködések során szerzett ismereteink révén azonban bátran állíthatjuk, hogy szakmailag értékes munkát végző szervezetekről van szó. Kiemelkedő a *Magyar Drámapedagógiai Társaság* és a *Magyar Versmondók Egyesülete* munkássága; szakmai kompetenciájuk és kiadványaik, rendezvényeik, hatékonyságuk országszerte elismert.

Szubjektív vélemény

Az „Új tudás” pályázati csomagból elsődlegesen az amatőr művészeteket segítő rész volt igazán új – hiszen eddig a többi támogatási téma máskor másutt jelentkező, de voltaképpen meglévő pályázati lehetőség volt. A színjátszásra és a kórusművészetre irányuló kiemelt figyelem újszerű és már régóta esedékes volt.

A közösségi művelődésen belüli művészeti aktivitás sokszor láthatatlan a médiában, ezért nem tűnik szembe, de igenis létező és nagy háttérű tevékenység. Ezeknek a lappangó folyamatoknak a megsegítése valódi minőségi változásokat hozhat, akár a kultúra-teremtés, akár a kultúra-fogyasztást nézzük, szemben a profitorientált, egyértelműen szórakoztatóipari szolgáltatásokkal. A saját élményű művészetgyakorlás sokirányú kompetencia-növelő aktivitás, amellyel gondolkodóbb, szabadabb, a saját életüket jobban „kezelő” állampolgárokká válnak gyakorlói – ez pozitív hatással van a helyi társadalmakra is.

A kórusokban éneklők, a színjátszással ismerkedők vagy azt már régebb óta gyakorlók megtapasztják a közösségi érzést, a felelősség-vállalást, nagyszerű élményekre tesznek szert, miközben tudásban is gazdagodnak.

Természetesen ugyanígy rendkívül fontosnak és pozitívnak értékelem a többi altémában megjelenő tevékenységet is, sőt, ha a pályázók megfogadják például a színházi tájoló programnál az ajánlásokat, sokat léptünk volna előre egy új szemléletű színházi befogadás elindításában is.

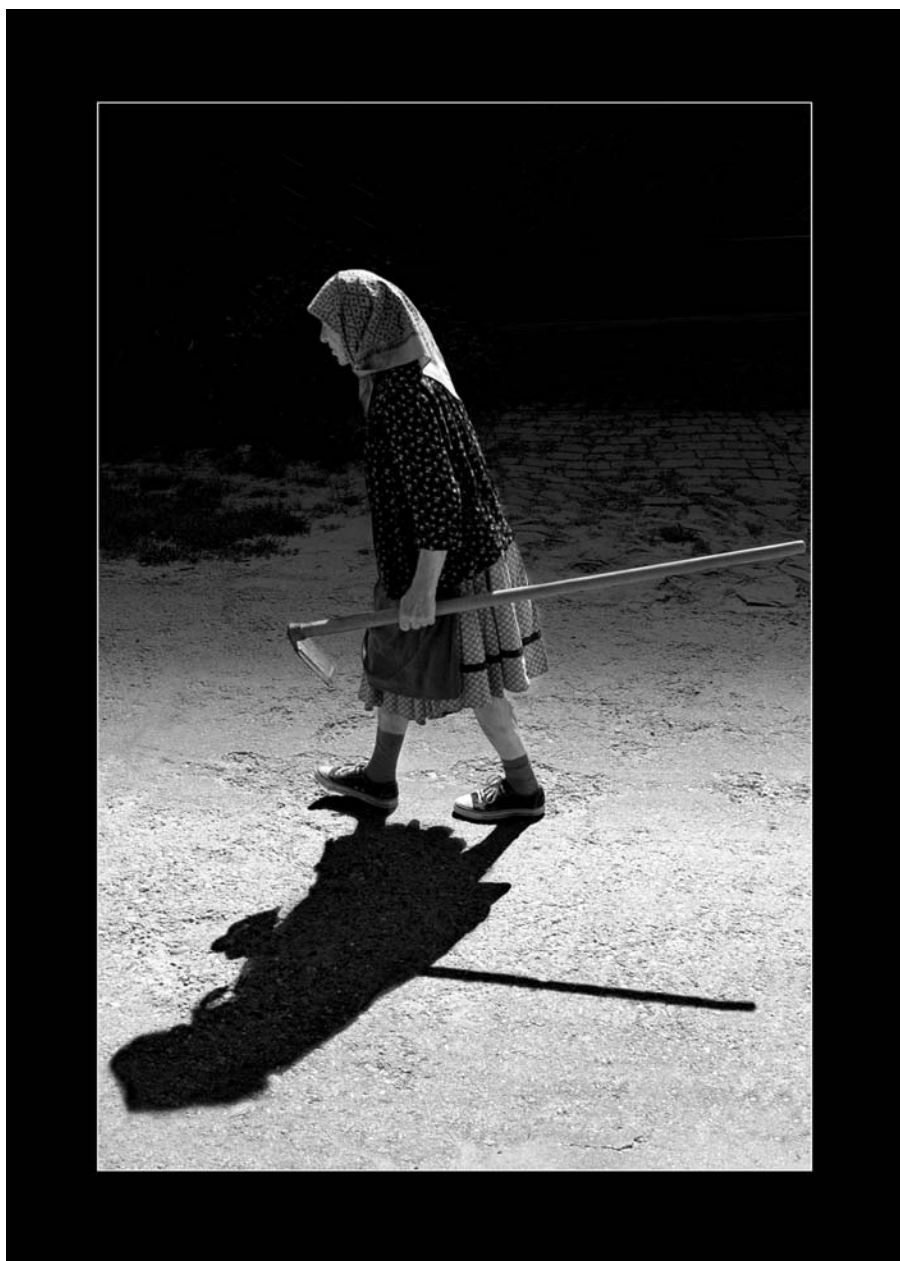
A pályázati lebonyolítással kapcsolatban meggyőződésem, hogy rendkívül sok tapasztalatra tettünk szert, amelynek eredménye mindenkinél máshogy csapódik le. Személy szerint nyilván már sokkal nagyobb biztonsággal fognék hozzá, s lennék részese a megtisztelően nagy feladatnak, s a hosszú menetelésnek.

Köszönettel tartozom mindazon kollegáknak, akikkel együtt dolgoztunk ez alatt a közel két év alatt, akár szoros, akár lazább kötelékben.

Végezetül el kell mondanunk, hogy külön megtiszteltetés volt egyes pályázók köszönő sorait hallani, olvasni. Látni, hogy a sok munka valóban eredményes volt.

Kémény József (Pécs): Pécs – Útvesztő
(díjazva az MMIKL-ben rendezett *Utazás a világ körül*
– 2010 című fotókiállításon)

Lágh Gábor AFIAP (Soproni Fotóklub): *Munkába menet*
(bemutatva az MMIKL-ben rendezett *Utazás a világ körül – 2010* című fotókiállításon)